

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

De acuta styli breuitate, sententijsque abruptis, & suspiciosis. Eius ortus,
& progressus. Capvt XIV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

sibi palmas eloquentiæ iactantius arrogante? Nunc autem ad cetera tempora venimus, ubi non modò hæc ariditas, leiunitasque sermonis pro vitio sit, sed ipsa Ciceronianis pigmetis affluens oratio, nisi sententiarum vim, ac densitatem, & ex omni eruditione attemperatam varietatem contineat, placere doctis auribus non possit. Itaque qui se vni Ciceroni ita addixerunt, vt nefas esse putent lectissimas aliorum authorum dictiones, & ex optimis quibusq; ingenijs collectam doctrinam, veluti auream segetem, opportunè, & loco exprimere, id quidem assequuntur, vt sani, polito, elegantes, ornatu, vberes audiant, hanc autem, que in præstantissimo quoque oratore expectatur, dicendi admirabilitatem suo, quod delegerunt exemplari semper inferiores, vix obtinere possunt.

De acuta styli breuitate, sententiisque abruptis, & suspiciosis.

Eius ortus, & progressus.

CAPVT XIV.

Venio ad eum stylium, qui Patronos habet non paucos, admiratores multos, quamplurimos amatores: Quem ego si repudiare profus velim, malè de totius eloquentiæ ratione sentiam. Non ea mihi mens, non illud est institutum, heroes illos Senecam, Salustium, Plinium, Cornelium Tacitum, & ceteros, qui hoc dicendi genus non minus grauitèr, quàm feliciter consecrati sunt, incusare, quos & acerrima vis ingenij, & lux politissimi iudicij, & omnium fermè doctorum plausus, non modò à calūniæ liuore, sed ab ipsa prope eruditionis alea constanter expedierunt. Hoc tantum ostendere cupio, hunc quem omnes tam auidè concupiscunt stylium, nec omnium ingeniorum, nec omnis argumèti, nec omnis etià temporis proprium videri. Atque ipsum dum affectatur morosus, multis, ipsque puerilibus ineptijs reddi obnoxium.

Quòdo videri cupiunt acuminata, & breuis sententia.

Cæpit efflorescere hic character, non apud Romanos, sed apud Græcos, nec primis quidè temporibus, quibus candidior, & liberiori profluentis naturæ impetu ferri videbatur oratio, sed postquam magni nominis sophistæ, Philosophiæ præceptis instituti, nec mediocribus eloquentiæ adiumentis innixi; dicta quædam aurea ex Lycæi, & Academiæ hausta fontibus, elegatis styli expeditis, ac vibrantibus senten-

tij, quasi auro gemmas includere coeperunt. Quamobrem & multa eius styli vestigia, in sophistarum scriptis licet agnoscere. Vide enim, qua arte Theophylactus ille vmbatiliū doctorum facile princeps acutis, & venustulis dictis lasciuiam colligit orationis.

In Terpsithecam malam, & deformem, τῆς φύσεως τῶν σοφῶν τεθάρμαχα, Κακίστην Ἰουστῶματ' ἐυπέπειαν μὴ πισεύουσαν. Hoc rotunda dictione tornatum. Natura (inquit) miratus sum sapientiam, quæ improbitatè animæ corporis non credit venustatem, illud etiam breuius, οὐκ ἰσορροπῶν ἔχουσιν ἕρως πλάστῳγα. Nunquam lancem tenent amores in æquilibrio, cum significare vellet, nunquam sibi mutuis studijs amores respondere.

Item.

Ἐρωσάδωσαν πρὸς θεῶν αἰ νεφέλαι, εἰ μόνω τῷ Δάφνωνι ἀφίπται τὸ ὕδωρ. Valeant per Deos nubes si soli Daphnoni emittunt aquas. Acute dictum contra Inuidios, aut auaros, atque illiberales, qui in suam, suorumque, non in publicam utilitatem emanare sinunt beneficia.

Item, quod de Auro dixit Rheno fluuiio simile videri, nam prolem virtutis legitimam, ab illegitima discernit.

Καὶ τὸ καλλικῶ ποταπῶ ἐστὶν ἐφ' αὐτῷ χρυσὸς, νόθου γὰρ ἀρετῆς, καὶ κακίας ἐλεγχὸς ἐστὶν ἀληθές. Hoc non modò subtiliter dictum, sed elimata dictione pressum, & quod Platoni tribuunt de ijs, qui insignia habent in sepulchris. Πρατῆρα κόνας κελτημένους τὸ φῶσμα. Infra cinerem etiam superbiere. Num verò, & hæc Pisistrati succulentam habent, & acrem, & limatam breuitatem, quæ fertur ad Milesios scripsisse.

Οἱ παῖδες ὑμῶν πατέρων δέονται, οἱ νέοι, γερόντων, αἱ γυναῖκες ἀνδρῶν, οἱ ἀνδρες ἀρχόντων, οἱ ἀρχοντες νόμων, οἱ νόμοι φιλοσόφων, οἱ φιλόσοφοι θεῶν, οἱ θεοὶ πίστεως. Vestri liberi egent parentibus, iuuenes senibus, mulieres viris, viri magistratibus, Magistratus legibus, leges Philosophis, Philosophi Dijs, Dijs vestri fide. Hoc acutum, & ad vellendas aures aptissimum.

Neque tamen omnino decem oratores caruerunt hac eloquentia, apud quos licet vestigia multa agnoscere. Quale est illud Demadis Πολυβρῆλητον.

Theophylactus præclarissimus philosophus hoc dicendi genere maxime doctus. Acute dictum. Theophylactus amore multo dictum. Theophylactus episcopus p. 394. Eius breuis & acuta sententia p. 401. pag. 399. Theop. acute dictum contra Inuidios aut auaros.

Pag. 399. Pisistrati limata breuitas. Pisistrati in ep. ad Milesios. Huius dicti diuis acuta credibile est hæc potius ab aliquo iuniori philosopho confecta, quam primo eloquentia oratorum. Oratorum acutis & breuib. sent. insignes Demades in oratione πικρῆ δολιχότατος.

Tō

Τὸ γὰρ Ἐπᾶμινόνδῃ σέμαλι σύνεδαψε τὴν δύναμιν τῆς θεοῦ ὁ κερσεύς.

(Cum Epaminonda corpore virtutem Thebanorum sepeliuit fortuna.) Multa item in Epitaphio Lysia, multa in Demosthenis orationibus inuenies, sed nusquam crebriora, quam apud eos, qui floridius quoddam & accuratius & Synesius dictionis genus elegerunt. Inter sacros vero in acuta auctores excellunt Gregorius Nazianzenus, & breuitate Synesius. Quid enim aliud arguunt, quam hanc praestantissimi ingenij subtilitatem concitata illa, & euiibrata mi. Gregor. epistolae: aut in epicherematis collecta sententia ad Nicobum.

Φεύγετε δεικόντας ἴσως νόμοις ἐρωληχοῖς, ἵνα σεαυτὸν ποῖς λιμώτερον ἢ κε σῦρ, καὶ νόμῳ τὴν τῆ μακροῦ χρόνου ζημίαν ἀναπληρώσασθαι ἡμῖν. καὶ εἴτι σε τῶν αὐτοῦδε κληρονομοὶ πάλιν ἐφήσεις ἡμᾶς ὡς ἀνσεμένότερον ἢς πάλιν ποδεδέμεσθαι.

Fugis persequentes amatoriis forte legibus, quod sis pretiosior. Veni igitur, & diuturnum temporis exple detrimenta. Ac si quid reum tuatum te istic retinet, rursum nos relinques, vt angustioiorem hac ratione te reddas a nobis expectatus.

Hæc oris rotundi sunt, & viuidi, vt apparet, ingenij, eodem caractere Synesius.

Λυτῶσι τὴν ἐκκλησίαν ἀλλότριοι πονηροί. Homo, Dei Διάθεσι κατ' αὐτῶν οἱ πάπαιοι γὰρ παρὰ τῆς οὐμβρα. λοις ἐκχρῶνται.

Synes. O.

lymp. 45.

Homo, Dei

Διάθεσι κατ'

αὐτῶν οἱ πάπαιοι

γὰρ παρὰ τῆς

οὐμβρα. λοις

ἐκχρῶνται.

Conuulsant

Ecclesiam improbi

alieni. Tu

Maximam

genio sententia

τῆς ἡ δὲ παντός

διακόσμου

bonum non

σκιὰ τὸ ἀνθρώπινον.

Ev ἡμοι χεῖρες τῶν νόμων.

Μέγιστον ἀγαθὸν τὸ μὴ ἀμαρτῆν.

δεύτερον δι-

χρησθῆναι.

Idem contra

Androm.

Αγαθοποιεῖν φύσις

δὲς ὡς τῆ πυρὸς τῆ θε-

μαρτεῖν. Καὶ τῆ φωτὸς τὸ φωτίζεσθαι.

Latinatio

(Benefacere est natura

Dei, sicut ignis cale-

quentia est facere, & lucis illuminare.)

conuulsas ser.

Non opusest hic innumeros commentari

v. utraque. locos, licet cuique ex fluuio haurire. Hoc eo

C. Gracch' tantum dico, vt appareat, quantum, & quam

ipsis Roma prudenter eo dicendi genere, Græca eloquen-

na eloquen- tia sit delectata, Romanis item aliqua fuisse si-

tz primor- mulachra ab ipsis eloquentia incubabulis, C.

Gracchi in Populum oratio inuocat. In cuius

aliquid in (vt ait Gellius) principio collocata verba sunt

hoc genere. accuratius, modulatiuque, quam veterum o-

ratorum fert consuetudo.

(Quæ vos cupidè per hosce annos appetistis, atque voluistis: ea si temerè repudiastis, abesse non potest, quin aut olim cupidè appetistis, aut nunc temerè repudiastis dicamini.)

Rotunda est, & acuta, vt videtur sententia, habet tamen in signe vitium, de quo postea dicemus. M. Tullius Cicero licet ad omnia eloquentia decora factum haberet ingenium, consulto aut abstinet, aut rariùs vitur, quod & temporibus, & auribus hoc dicendi genus non putaret accommodatum. Itaque quod alius in conclusionem, post vibratam fortè ex ciu smodi acuminibus periodum, haud timide dixisset apud Cæsarem. Tu ipsam victoriam Cæsaris viciisti. Ille verecunde se insinuans, verocor (inquit vt hoc quod dicam non perinde intel ligi auditu possit, atque ego ipse cogitans sentio. Ipsam victoriam viciisse videris, cum ea ipsa, quæ illa erat adepta victis remisisti. Nam cum ipsius victoriam conditione iure omnes vici occidissetis, clementia tua iudicio conseruati sumus.

Qua verecundus Cicero in acuminibus.

Habit igitur sua acumina, sed rara modesta, & graua, quale est illud diu, mulumque celebratum. vxor generi, nouerca filij, filia pellex, quo nihil potest esse in hoc genere admirabilius, sed ne multiplicis illius, & equaliter in omnia genera diffusa orationis, quæ tunc a fitectibus auribus excipiebatur, cursum frangeret, maluit esse in hac copiosior, quam in illis ingeniosior videri.

At Salustio vigente (vt ait Seneca) amputata sententia, & verba ante expectatum cadentia, & obscura breuitas fuere pro cultu. Mox etiam sub Imperatoribus, quæ apud eum fuerant satis verecunda, in elatam euiibrata dictionis audaciam transiere, & ad ipsas tandem ineptias deueniunt, de quibus dicam si prius ea, quæ in hoc genere laudatissima sunt, ostendico.

Subijciuntur quedam Laudatorum acuminum exempla.

CAPVT XV.

Atque imprimis magnoperè videtur distinguenda breuitas a prærupto quod appellatur genere dicendi, illa enim rem viriliter, & strictè colligit, hoc interruptas, & suspiciosas relinquit sententias. Illa explet animos, hoc suspendit: illa cum leni quodâ gratia floxe intorquere solet acumina, hoc frigida quadam

Acuti & prærupti styli discrimen.

L

dant